

Lesní pedagogika - nový přístup lesníků k veřejnosti.

Módní vlna nebo vzdělávací prvek budoucnosti?

Jak je možné vysvětlit prožitkový fenomén tohoto nově vzniklého vzdělávacího směru, který se zabývá lesem?

Snad leží základ v tom, že mnozí lidé dnešní doby touží po zážitcích z přírody, touží po blízkosti přírody. Je to reakce na způsob života, který je poznamenán růstem technických vymožeností a vzdalováním se přírodě. Tato touha lidí chce být uspokojována. Je možné, že dnešní formy vzdělávání a trávení volného času v přírodě představují teprve začátek ještě silnějšího společenského hnutí, že moderního člověka ovládne hluboká touha po navrácení se k přírodě a po spojení se s přírodou novým způsobem.

Lesní pedagogika potřebuje lesníka

Existují dnes iniciativy uvnitř lesní a přírodní pedagogiky s poněkud jednostranným a proto problematickým pohledem. Jejich snahou je vzdálit člověka od přírody, oddělit přírodu a člověka. Člověk je v podstatě považován za rušitele přírody a právě jeho vyloučení zaručuje přírodě její přežití. Toto stanovisko se opírá o zkušenost, že my současní lidé zacházíme s přírodou stále ve větším měřítku bezohledně a že hospodářské činnosti založené na

ignoranci, nepozornosti a bezohledném profitování, způsobují přírodě v celém světě nenávratné škody.

Ale příroda bez člověka je iluzí!

Člověk nemá být z přírody vyloučen. Musí se rychle a důkladně naučit zacházet s přírodou jako její partner. Les není jen čistá příroda, je to také kulturní a hospodářský prostor. Lesník jako lesní pedagog může čestným a současně nadějným způsobem ukázat, jak může vypadat partnerství mezi člověkem a přírodou k užítku a prospěchu obou. Trvale udržitelné hospodaření po dlouhá staletí, kde by člověk mohl najít lepší a důvěryhodnější příklad než v lesním hospodářství? Proto je lesní pedagogika prezentovaná lesníkem tak důležitá. Lesní pedagogika, která nevylučuje hospodářsky motivované působení člověka, ale aktivně je začleňuje. Pedagogicky zainteresovaní a vzdělaní lesníci budou muset převzít také úkoly

ve vzdělávání dospělých a ve výchově v naší společnosti, nejen ve smyslu trvalého vývoje, ale také ve smyslu trvalé výchovy dnešní a budoucí generace.

Úkoly lesní pedagogiky

Když přemýšlíme o smyslu a účelu lesní pedagogiky, dospějeme ke třem hlavním cílům, které leží v jejím základě. *První úkol* spočívá v přiblížení dnešního člověka k přírodě a v představení lesa exemplárním způsobem jako životního prostoru pomocí svých bohatých zkušeností. *Druhým úkolem* je ukázat kulturní činnost člověka v přírodě a v lese.

Třetí úkol spočívá v uvědomění si hospodářského a existenčního významu lesa pro člověka, to znamená, ukázat mu, co les člověku všechno dává. Z tohoto prožití a pochopení může vzniknout ona úcta k přírodě, která vytvoří předpoklad k tomu, aby se člověk zasazoval za ochranu a podporu přírody.

V lese prožít přírodu.

Člověk naší kultury se jak známo od středověku stále rychleji a stále více stával nezávislým na přírodě. Dnes už není v té samé míře jako dříve na ni bezprostředně závislým. Před 300 lety se zabývalo ještě 80 % obyvatelstva Evropy tím, že obděláváním půdy zajišťovalo obživu a přežití poměrně malého množství obyvatel. Dnes je přímo v zemědělství zaměstnán každý dvacátý člověk. Rozvíjející se technika, doprava, světový obchod osvobodily z velké části člověka z bezprostředního spojení s přírodou a daly mu možnost věnovat se přírodě vzdáleným kulturním a procesním cílům. Proto se změnil vztah člověka k přírodě a jeho vnímání přírody. Dnešní člověk si neuvědomuje, že on sám je také součástí přírody, že v ní má své kořeny a že je závislý na jejím prospívání a bohužel také na ničení jejich darů. Především v myšlení a jednání, ale také v citech se moderní člověk vzdálil přírodě. Čím více se člověk obklopuje a zabývá technickými vymoženostmi, tím důležitějším se pro něj stává intenzivní setkání s přírodou.

V současném rozvoji a rozšíření extrémních sportů v přírodě můžeme vidět zřetelně potřebu kontaktu s přírodou u dnešní mladé generace.

Nakolik jde přitom o smysluplné a v neposlední řadě také uspokojivé setkání s přírodou, ponechme stranou. Kontakt s přírodou potřebuje člověk v každém věku, obzvláště ale dítě. U něho se stává prožitek přírody faktorem dobrého se cítění a dobrého zdraví. Můžeme vyjít z toho, že jak fyzický, tak psychický a mentální zdravý vývoj předpokládá prožitky v přírodě a s přírodou. To se dnes bohužel často přehlíží, protože duševní poškození se často projevuje fyzicky a viditelně až v pozdějším životním období. Les jako zatím nejpřirozenější životní prostor uprostřed hustě osídlené a do široka se rozprostírající kulturní krajiny, má stále větší význam jako životní a prožitkový prostor pro děti, mládež a dospělé.

Vlastníci lesa a lesníci jsou jako znalci, uživatelé a pečovatelé lesa zvláštním

způsobem povolání k tomu, aby lidem tento životní prostor přiblížili a nechali prožít.

Je nutné najít odpověď na rostoucí zájem rekreujících se lidí o les, hlavně v blízkosti města. Musí být zvládnuty proudy návštěvníků, brány na zřetel různé jejich aktivity, které provozují ve volném čase. Informace a výchova se zaměřují na to, aby se návštěvníci lesa chovali vůči přírodě ohleduplně a zodpovědně. Jak lze toho docílit? Necháme lidi, aby se zúčastnili zázračného světa v lese, ukážeme jim

krásky vytvořené přírodou, můžeme u nich vzbudit úžas a úctu. Dovolíme jim poznat, co všechno jim příroda dává, různými způsoby v nich vytvoříme pocity vděku.

Co člověk pozná a zamiluje si, s čím se duševně spojí, to je ochoten chránit, za to se bude zasazovat. Kdo by je mohl na této cestě lépe doprovázet než taková osoba, pro kterou se les stal povoláním. Velká společenská odpovědnost spočívá v dnešní době na lesnících.

Prezentace kulturní činnosti lesníka

Les je známý nejen svou přírodou, ale také jako kulturní prostor utvářený člověkem. Jaké stromy porostou na určitém stanovišti v lese, celková podoba lesa, rozčlenění lesa a volné průchody, to vše je dílo člověka, dílo lidského myšlení. Člověk, který se prochází lesem, si to sotva uvědomuje. V jeho představě žije lesník jako hospodář a pečovatel lesa, ale jak rozhodujícím způsobem obraz lesa spoluvytváří a tím les podporuje, aby mohl plnit své důležité životní funkce pro člověka a zvířata, o tom ví už málokdo. Naše dnešní lesy jsou kulturní plochy, určované potřebami člověka, i když jeho představy hodnot a požadavků se mohou značně změnit, než stromy vyrostou. Aby lesy nebyly nebezpečné pro rekreanty, aby chránily v horách osady a cesty, aby uvědomělým výběrem, podporou a selektivním vyřazením mohla vzniknout vyšší druhová pestrost stromů, rostlin a zvířat, než by tomu bylo v přírodě ponechaném lese, to vše vyžaduje tradiční, neustálou, kulturní činnost lesníka.

Každá činnost lesníka zasahuje do struktury přírody. Často se setkáme s lidmi, kterým je každý zásah do přírody ze strany člověka trnem v oku. Většinou jsou to idealisticky smýšlející lidé. Nejsou si vědomi toho, že dnešní civilizovaný způsob života lidí by nebyl vůbec možný bez dalekosáhlých, cílených zásahů do přírody. Promítají své představy člověkem nedotčené přírody do lesa, kde na rozdíl od zemědělsky využívané otevřené krajiny, žádné lidské zásahy neschvalují. Tento postoj souvisí asi s velkou touhou člověka po čisté, nezměněné přírodě, ale také se strachem, že by člověk mohl svými zásahy přírodu zničit. Lesní pedagogika ukazuje pochopitelným, jasným a faktografickým způsobem, kam by vedlo takové chování člověka v konkrétním životě.

Představení lesa z ekonomického hlediska

Často měří lidé různými lokty. Co je pro zemědělství samozřejmé, výroba potravin, neplatí pro lesnictví, pro těžbu dřeva. Všude v domácnosti se užívá dřevo, člověk se pyšní masivním dubovým stolem, parketami, ložnicí ze dřeva. V práci i doma se používá papír. Chválíme si domácí surovinu a stavební materiál - dřevo. Ale člověk si neuvědomuje, že se tato surovina musí získat ze zdravých, silných stromů v lese. Je to jako s vepřem: máme rádi kotlety, máme rádi veselá selátka, ale že to první máme díky obětování toho druhého, to se zamlčuje. Rádi si sedneme na dřevěnou židli a s úctou se díváme na obrovský strom, ale mezi tím zeje v myšlení mezera. Kdo považuje lesníka za ničitele stromů, ten si musí uvědomit, jak by vypadal jeho svět bez kácení stromů.

Lesní pedagogika může tedy pomoci odstranit názorně a působivě předsudky a neznalosti. Mají hovořit fakta. Jaký význam má dřevo v životě dnešního člověka? Které běžné věci nebo procesy by bez našeho dřeva nebyly možné? Kolik lidí je spojeno v naší zemi profesně přímo nebo nepřímo s výrobou dřeva a se zpracováním dřeva?

Jako domácí, stále se obnovující energetický zdroj a surovina, která má mnohostranné využití, není dřevo už bráno jako běžná surovina, ale stává se důležitou surovinou, do které se vkládají naděje lidí, kteří mají naše ekologické problémy na srdci. Dřevo se stává symbolem partnerství mezi člověkem a přírodou. Kdo by dokázal mladým lidem lépe ukázat než lesník, jak v lesním hospodářství funguje trvale udržitelné hospodaření, a co to znamená?

Právě mladí lidé potřebují dnes jako nadějně životní perspektivy vzory a budoucí modely v ekonomické oblasti jako alternativy ještě stále široce rozšířeného krátkodobého myšlení, které je zaměřeno na zisk a rozpínavost. Pomocí lesní pedagogiky chceme ukázat uvědomělým způsobem a vysvětlit, jak je společensky důležitá práce dnešního lesníka.

Lesní pedagogika a její vize

Pro cílený rozvoj a podporu lesní pedagogiky je nutné vycházet ze stanovených cílů, se kterými je nezbytné se ztotožnit. Jaké jsou cíle lesní pedagogiky? Čeho chce docílit?

Když vyjdeme ze skutečných potřeb, mělo by v nejbližší době každé dítě během své školní docházky, alespoň dvakrát za toto období navštívit les s lesníkem. Každý lesník by měl být pedagogem ve svém lese. Stále s údivem zjišťujeme, jak málo dospělých ví o lese, o jeho funkcích a jeho blahodárném vlivu. Mnozí si nejsou vědomi, že les je prakticky jediným domácím dodavatelem surovin. Lesník pro ně představuje uživatele a hospodáře v lese, rušitele míru, protivníka lesa a přírody. Děti dostávají často z filmů a televize romanticky objasněné představy o lesníkovi a jeho činnosti. Pro ně se lesník prochází po lese a dívá se, zda se srnkám a veverkám dobře daří. V městské základní škole, když byl položen dotaz dětem, týkající se činnosti lesníka, nedokázalo žádné dítě jmenovat kácení stromů. Je proto nanejvýš důležité, aby každému dítěti během školní docházky byl představen les jako přírodní, kulturní a hospodářský prostor, a aby mu vše kolem lesa bylo vysvětleno z první ruky, lesníkem. Ale proč alespoň dvakrát?

Necháme děti les prožít a procítit

Ve věku od 9 do 10 let, před pubertou, jsou dívky a hoši ve stádiu, kdy jsou otevření, odhalují všechno možné a chtějí všechno prozkoumat. Příroda je fascinuje, je pro ně velkou hádankou. Ale také co lidé v přírodě a s přírodou dělají, přijímají se zájmem jako fakt. Je to nejvděčnější publikum pro lesníka. Když respektuje a uspokojuje jejich touhu po objevování a pohybu pomoci odpovídajících akcí a úkolů, a uspokojuje jejich potřebu prožít něco pěkného, co povede k pozitivnímu naladění, budou mu vděční, projeví nadšení a náklonnost.

Mládeži ukázat lesnické profese

Co se ještě v dětském věku nedaří, je myšlení ve větších souvislostech a abstraktní myšlení. Tato schopnost se začíná rozvíjet až s nástupem mládežnického věku. Úkoly a vliv lesa na člověka a jeho okolní svět, ekologické souvislosti, koloběh látkový, a energetický, sociální, hospodářské a společenskopolitické postoje a hlediska, všechny otázky, které lesník musí brát v úvahu při plánování své činnosti, překračují horizont představ dětí středního věku. Začínají je ale zajímat za předpokladu, že jsou

jim názorně představeny a jsou začleněny do aktuálního kladení otázek a do procesu řešení úkolů. Dostatečně zralou pro pochopení vlastních lesnických témat se stává mládež od 14 až 15 let, ke konci povinné školní docházky, krátce před vstupem do profesního života.

Lesník se musí vybavit pro setkání s dětmi staršího školního věku podstatně jiným tématickým a metodickým batohem, než je tomu u dětí prvního stupně. Pro dosažení lesnicko pedagogických vzdělávacích cílů je ve stejné míře důležité: prvotní dětské nadšení pro les jako životní prostor a také věčný zájem mládeže o to, jak lesník přemýšlí a koná.

Lesní pedagogice se lze naučit

Proč má být každý lesník lesním pedagogem?

Protože dítě by mělo být provedeno nejprve domácím lesem a ten se mu má stát důvěrným. A k tomu je kompetentní lesník. On je ten, kdo zná svůj les důvěrně a umí ho kompletně představit. Aby ale přeskočila jiskra, potřebuje lesník odpovídající lesnicko pedagogické základní vzdělání a také možnost se dále vzdělávat. Lesní pedagogika jako součást lesnické práce s veřejností se zařadí v budoucnosti do systému lesnického vzdělání. Výměna zkušeností a další systematické vzdělávání se nabízí lesníkům, kteří jsou nyní aktivně činní ve své profesi.

Lesní pedagogika v Plzni

Lesnickou pedagogikou v Plzni se cílevědomě začali zabývat lesnické organizace Městské lesy Plzeň (SVSMP), Lesy ČR, inspektorát Plzeň a Ústav pro hospodářskou úpravu lesa v roce 2007 a již společně byly připraveny některé akce pro školy i pro veřejnost Den lesa na Sofronce, Dětský den v lese. Bohužel zatím chybí dostatečné zázemí z řad lesníků, protože veškerá činnost probíhá na bázi dobrovolnosti a zatím není vytvořeno i dostatečné materiální zázemí v podobě tzv. Lesní učebny, místa, kde by bylo možno praktikovat pedagogiku i za deště a nepříznivého počasí. Tento prostor musí být v lese nebo v dosahu lesa, aby princip spojení s lesem byl zachován. Z hlediska materiálního se jedná o drobné pomůcky a předměty pro názorné ukázky činností v lese .

